

Lausunto

28.10.2020

Asia: VN/6525/2019

Lausuntopyyntö kevyemmän tarkastuksen käyttöönottoa valmistelleen työryhmän mietinnöstä

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Työryhmän tavoitteista – lakisääteisten velvoitteiden keventäminen ja kustannusten vähentäminen

TEM:n lausuntopyyntöön mukaan uudistuksen tavoitteena on suhteuttaa ja selkeyttää sääntelyä sekä antaa tilintarkastuskertomuksen loppukäyttäjille enemmän tietoa tavasta, jolla varmennus on tehty.

Lausuntopyyntöissä ei ole mainittu kahta asettamiskirjeessä asetettua keskeistä tavoitetta: yritysten lakisääteisten velvoitteiden keventäminen ja kustannusten vähentäminen. Hallituksen esitystä mikroyritysten tilintarkastusvelvollisuuden poistamiseksi ei lausuntopalautteiden vuoksi annettu eduskunnalle vuonna 2018, mistä syystä työryhmä asetettiin nimenomaisesti selvittämään ja antamaan ehdotukset erityisesti siitä, miten mikroyrityksiä rasittavaa byrokratiaa ja sen aiheuttamia kustannuksia vähennetään.

Työryhmän mietinnön mukaan on todennäköistä tai ainakin mahdollista, että kevyemmän tilintarkastuksen hinta asettuisi lähelle tilintarkastuksen nykyistä tasoa, mahdollisesti sen alle, ja että tilintarkastuksen hinta saattaisi nousta jonkin verran. Ehdotetussa muodossa toteutettu uudistus ei siis täyttäisi yhtä uudistuksen keskeistä tavoitetta – kustannusten vähentäminen.

Ehdotettu tarkastusmuoto lisää kiistämättä tilintarkastusasiakkaan työtä, kun yritys laatii vastauksia tilintarkastajan lähettämiin varmistuskyselyihin, joita kevennetyn tarkastuksen käyttäminen edellyttää normaalia tilintarkastusta enemmän. Oman osaamisen ja resurssien puutteen vuoksi mikroyritys todennäköisesti joutuisi laadittamaan vastauksia/raportteja kysymyksiin esim. tilitoimistossa, mikä myös lisäisi yritysten kustannuksia.

Kevennetty tarkastus ei välttämättä riittäisi esim. rahoittajille. Huolimatta siitä, että toimeksiannossa veloitettiin ottamaan huomioon rahoituslaitosten ym. si-dosryhmien tarpeet, ei muistiossa esitetä ISRE 2400 -standardin rinnalle mitään vaihtoehtoista kansallista tilintarkastusmallia, jossa kuvattaisiin konkreettisesti se, mitä tarkastetaan, miten tarkastetaan ja miten dokumentoidaan mikroyrityksen kevennetty tarkastus – ja joka olisi myös sidosryhmille riittävä.

Harmaan talouden torjunta

Nykymuotoisessa tilintarkastuksessa tilintarkastajalta ei voida edellyttää sen ta-soista välillisten ja välittömien verojen asiaosaamista, että verotietojen ja -tulkintojen oikeellisuus tulisi varmistettua. Pääkirjanpidon ja verotusta varten annettujen ilmoitusten keskinäinen yhtäpitävyys eli kirjanpitolain 2:6 §:n edel-lyttämä kirjausketju toki varmistetaan, kun tilinpäätöksen ohella tarkastetaan kirjanpitoa ja hallintoa.

Mietinnön mukaan kevyempi tarkastus sisältäisi nykyistä tilintarkastusta vähemmän aineistotarkastusta (s. 37). Ehdotetun standardin (ISRE 2400) mukainen tar-kastus kohdistuu tilinpäätökseen – ei kirjanpitoon ja hallintoon – ja se toteutetaan pääosin analysoimalla ja tiedusteluja tekemällä. Kun tosineiteaineiston tarkas-taminen on pääasiallinen virheiden ja laiminlyöntien havaitsemiskeino harmaan talouden torjunnassa, on ilmeistä, että kevennyksessä tarkastuksessa havaittaisiin aineistotarkastuksen vähyyden vuoksi vielä nykyistä vähemmän eri verolajien virheitä ja laiminlyöntejä.

Mikäli Verohallinnon suunnitelmat mm. transaktiokohtaisesta arvonlisäverotietojen ilmoitusmenettelystä toteutuvat, verovalvonta tulee tulevina vuosina mer-kittävästi reaaliaikaistumaan. Vaikka tähän myynti- ja ostolaskukohtaiseen menettelyyn siirryttäisiin edellyttämällämme tavalla vaiheittain mikro- ja pienyritysten verotusmenettelyssä, niin tämänkaltaisten suunnitelmien toteutuminen vähentää tulevaisuudessa ennestään jälkikäteiseen kontrolliin perustuvan tilintarkastuksen merkitystä harmaan talouden torjunnassa.

Samalla on hyvä muistaa, että oikeusjärjestyksessämme on jo tällä hetkellä rahanpesun estämiseksi annetun lain (L 444/2017) asettamat veloitteet, jotka edellyttävät mm. pankkien ja tilitoimistojen ilmoittavan havaitsemistaan epäilyttävistä liiketoimista poliisiviranomaisille suoraan ohi yrityksen toimivan johdon. Tämä ilmoitusvelvollisuus ei luonnollisesti poistuisi, vaikka meillä esim. päädyttäisiin nostamaan lakisääteisen tilintarkastusvelvollisuuden rajaa nykyisestä.

Tilintarkastusrajojen korottaminen

Aidosti pienempien yritysten tilintarkastuskustannuksia pystyttäisiin vähentämään poistamalla mikroyrityksiltä lakisääteinen tilintarkastusvelvollisuus. Mietin-nön mukaisesti rajojen korottaminen tarkoittaisi, että markkinat ensi sijassa ohjaisivat tilintarkastusta tilanteisiin, joissa yritys itse näkisi tilintarkastuksen tuovan lisäarvoa, taikka jokin sidosryhmä sitä käytännössä edellyttäisi.

Luottamusriski toisen yrityksen tilinpäätöstietojen oikeellisuuteen on yksi riski muiden yrityksen liikeriskien joukossa ja hallittavissa eri sidosryhmien taholta esim. tilintarkastajan valintaa edellyttämällä ja näin ilman, että kaikille mikroyrityksille asetetaan kategorinen tilintarkastusvelvollisuus vailla tarveperustaa.

On myös syytä korostaa, että ensisijaisesti mikroyritykset ja sen sidosryhmät tarvitsevat taloussuunnittelua ja liikeriskien hallintaa varten ajantasaista taloustietoa ja -raportteja, joita osaava ja luotettava tilitoimisto ja muu toimija voi tuottaa. Mikäli mikroyritys tai sen sidosryhmät haluavat vielä vahvistaa luottamusta tietojen oikeellisuuteen, tällöin on aina valittavissa tai edellytettävissä tilintarkastajan valintaa ilman lakivaatimustakin. Näitä mikroyritysten tilintarkastustilanteita varten olisi perusteltua vielä selvittää ja luoda sellainen kansallinen kevennetty tilintarkastusmalli, jonka rahoittajat ja muut sidosryhmät hyväksyvät.

Harmaan talouden torjuntaa ajatellen digitalisaation voimakas lisääntyminen ja erityisesti esim. edellä mainittu transaktiokohtaisen arvonnäköilmoittamisen todennäköinen tuleva käyttöönotto turvaavat puolestaan yhteiskunnan edut huomattavasti nykykuotoista tai raportissa ehdotettua kevennettyä tilintarkastusta paremmin. Nämä, samoin kuin ”pienet ensin -periaatetta” noudattava EU:n tilintarkastussäätely sekä lähes viisitoista vuotta sitten käyttöön otettujen tilintarkastusvelvollisuuden rajojen huomattava jälkeenjääneisyys muihin EU:n jäsenmaihiin nähden, puoltavat osaltaan rajojen korottamista. EU-maissa mikroyritykset eivät juurikaan ole pakollisen tilintarkastuksen kohteena.

Ojala Markku

Suomen taloushistoriallinen yhdistys - Ekonomisk-historiska föreningen i Finland r.y. - Suomen Taloushallintoliitto ry